



Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului în România
Str. Matei Voievod nr. 18, sector 2, București
T: +40 21 252 7556 / +40 21 252 7557
F: +40 21 252 4860
W: www.crimelecomunismului.ro / www.iiccr.ro
E: office@iiccr.ro

Marius Stan, *Despre tragedia impunerii omului nou. Fenomenul Pitești*

„ Pentru a marca fizionomia atrocității, propunem în cele ce urmează un interviu cu **Traian Popescu**, fost deținut politic și supraviețuitor al experimentului Pitești, astăzi în vârstă de 83 de ani²³. Pe Traian Popescu l-am cunoscut. Un om care și-a trăit, pe pământ, iadul. Faptul că rezistă traumei, că scrie, conferențiază, nu poate fi decât un motiv de admirație în plus. Fără mărturiile unora ca el, comunismul nu poate fi înțeles. Pentru că documentele oficiale, în cea mai mare parte a lor, nu consemnează atrocitatea.

Ce vârstă aveați când ați fost arestat prima oară?

Aveam 24 jumătate, aproape 25.

Bănuiesc că erați student...

Terminasem Politehnica și terminasem și Academia Comercială.

Ați apucat să profesați în domeniu?

Nu. Nu obținusem diploma pentru că mai aveam de susținut câteva proiecte – diploma de inginer. Sunt absolvent al Școlii Politehnice, în 1948, diplomat inginer în 1969.

Și ați fost arestat în anul...

1948.

Care a fost motivul arestării dumneavoastră?

Am făcut parte din Mișcarea Națională de Rezistență, respectiv din Serviciul de Informații al Mișcării Legionare.

În ce închisoare ați ajuns prima oară?

Prima a fost arestul SSI (Serviciul Special de Informații) din Calea Plevnei. De acolo Internele și de acolo Jilava.

Prin ce alte închisori ați mai trecut?

Am mai trecut prin Pitești, Gherla, Aiud, Văcărești. În Pitești am stat tot anul 1949, pe 30 decembrie am fost luat la o anchetă. Între 1950 și jumătate din 1951 am stat în Jilava. Din 1951 am fost retransferat la Pitești și apoi la Gherla, prin august.

Perioada în care ați stat la Pitești corespunde cu momentul demarării reeducării. Ați trecut prin reeducare?

Eu am trecut prin reeducarea de la Gherla, nu de la Pitești, pentru că cea de la Pitești a fost începută la 6 decembrie 1949. Eu am plecat (de la Pitești) pe 30 decembrie și nu am fost introdus în primele loturi ale reeducării.

Ce ne puteți spune despre reeducarea de la Gherla?

Reeducarea de la Gherla trecuse prin verificările, metodele... era revăzută și adăugită. Se terminase deja, se lichidase Piteștiul. Se lichidase și închisoarea (Pitești). Și lucrurile au continuat, revăzute și adăugite la Gherla. Spre norocul meu, la Gherla am stat în reeducare numai patru luni, cu toate metodele respective; dar la sfârșitul lui decembrie, pentru mine după 1 ianuarie, a încetat pentru că s-a produs atunci oarecum sistarea acțiunii de reeducare.

Presupun că ați fost supus la torturi pe perioada detenției de la Gherla?



Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului în România
Str. Matei Voievod nr. 18, sector 2, București
T: +40 21 252 7556 / +40 21 252 7557
F: +40 21 252 4860
W: www.crimelecomunismului.ro / www.iiccr.ro
E: office@iiccr.ro

Da, categoric. În cele patru luni am avut șef de cameră pe Țurcanu.

Cum v-a întâmpinat Țurcanu?

A fost cel care din primele minute m-a chemat spunând că în sfârșit a pus mâna pe mine și că o să aibă grijă personal de mine. M-a sugrumat... În sfârșit, a urmat o serie întreagă de...

V-a amenințat că vă omoară?

Nu. Amenințarea cu moartea, nu. Cu tortura. Pentru că moartea ar fi fost prea ușoară. Și nu aveau nevoie de morți. Morții au fost excepții, pentru că acțiunea nu viza omorârea.... termenul de reeducare poate nu este prea concludent. Viza pur și simplu transformarea totală – spirituală, sufletească, concepțională (aici este marea crimă) a celor care erau introduși în aceste acțiuni.

Dați-mi, vă rog, exemple de câteva metode de tortură.

Una care pentru mine a fost mai evidentă: în primele săptămâni, am avut o venă spartă la gât. În timp ce mâncam am fost lovit de mai multe ori cu un ciomag. Prin luna noiembrie însă, în momentul când le-am spus că nu mai pot fi considerat un adversar, m-a chemat Țurcanu și mi-a spus: Aceste lucruri trebuiesc dovedite. Uite, mai sunt cu tine vreo 16-17 în aceeași stare. Unul din ei este prieten cu tine. Și mi-a dat o coadă de mătură să mă duc și să-l lovesc. În clipa aceea eu am spus: Domnu' Țurcanu, asta nu pot s-o fac! A strigat: Luați-l! și patru inși, ținându-mă mi-au aplicat nu știu exact câte – o sută, două, trei, am numărat eu până la două-trei sute de lovituri la tâlpi. Dar cred că la patru-cinci sute am leșinat. Între timp mi s-a spart osul în talpă, la piciorul stâng, și m-au lăsat.

Asta a fost cea mai puternică. Au urmat altele mai ușoare: cu stat cu câte patru-cinci peste tine, fândări, în sfârșit... Acestea erau fleacuri față de ceea ce se întâmplase înainte. [...]

Însă eu aș vrea să vă povestesc altceva. Această problemă a reeducării a avut o finalizare despre care se vorbește aproape în unanimitate. 99% se vorbește de procesul Țurcanu. După terminarea acestui proces (procesul torționarilor) a început instrumentarea unui al doilea proces. Se pare că Securității nu i-au convenit rezultatele din procesul Țurcanu. Și în situația asta, în 1955, începând din primele zile ale lui '55 s-a început instrumentarea procesului așa-zisilor autori morali ai reeducării, știut sau nu prea cunoscut sub numele de procesul Valeriu Negulescu. Pentru instrumentarea acestui proces, la 3 ianuarie am fost ridicat de la Gherla și dus din nou la Serviciul Special de Informații.

Se terminase procesul Țurcanu, îi împușcase. În procesul Țurcanu au fost 22 de condamnați la moarte, din care 17 executați, la 5 din ei li s-a comutat pedeapsa. De-abia în '57 li s-a spus celor 5 că le-a fost comutată pedeapsa în muncă silnică pe viață.

Ce a vizat procesul Negulescu și cum ați fost dumneavoastră implicat în el?

După primele șase luni de anchetă începusem să descifrez. În prima lună nu m-am lămurit ce vor. După aceea au urmat câteva luni în care am fost bolnav. Am căpătat o formă de TBC. Am fost dus la Văcărești unde doi anchetatori îmi spuneau atâta: Ce ai spus și ce ai dat logodnicei tale la proces? Asta a durat circa trei săptămâni. În tot acest timp am primit insuficiente medicamente pentru a mă reface. Apoi am fost readus la



Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului în România
Str. Matei Voievod nr. 18, sector 2, București
T: +40 21 252 7556 / +40 21 252 7557
F: +40 21 252 4860
W: www.crimelecomunismului.ro / www.iiccr.ro
E: office@iiccr.ro

Ministerul de Interne. La un moment dat, am fost confruntat cu cineva. Unul din cei 5 care nu fuseseră executați, care fusese și șeful lotului în care am fost eu judecat, Voinea Octavian. Într-o confruntare care a durat două dimineți, acesta, parte însușindu-și teza totală a Securității, parte, se pare că... adică nu se pare, sigur, a fost creație proprie – el era în situația îngrozitoare să stai cu sabia lui Damocles deasupra capului: Mâine te executăm, mâine te executăm!

În ce a constat confruntarea?

Că eu aș fi fost deținătorul unui așa-zis cifru secret al Mișcării Legionare pe care l-aș fi primit după proces de la Valeriu Negulescu, care îl avea de la Horia Sima din străinătate și acest cifru secret eu l-aș fi transmis lui Țurcanu și Țurcanu mi-a transmis, la rândul lui, informații despre deținuții nearestați și depozite de armamente. Se credea că eu, stând la Jilava, puteam să le transmit afară. O aberație cumplită. La un moment dat am spus că e nebun acest domn (Voinea). Au încercat să mă introducă în acest al doilea proces, după confruntare, spunându-mi-se că mi s-au pus în față elementele.

După confruntare, sunt anchetat de doi, trei securiști, o noapte, o zi și o noapte punându-mi-se două reflectoare în față. După aceea am fost dus într-o cameră alăturată, unde am fost călcat în picioare de un colonel, al cărui nume nu-l știu. În acest timp se deschide o ușă și a apărut o figură, destul de specifică ca fizionomie. Ceilalți au sărit în picioare și au spus “să trăiți tovarășe general”. A întrebat cine este (cel torturat), și dacă recunoaște și să continue până recunosc. Pe general l-am recunoscut după 1990: era Nicolschi [Alexandru Nicolschi, alias Boris Grunberg – adjunct al D.G.S.P. în perioada reeducării]. După aceea am fost trimis la cameră, în aceeași noapte am fost adus din nou la anchetă și târât într-o cameră alăturată, acolo a apărut bătașul Internelor, care se numea Brânzaru [Emil Brânzaru – colonel de Securitate, șeful echipei de bătași profesioniști din Direcția de Cercetări Penale a Securității, echipă „mobilă” care se deplasa unde era nevoie. Fost boxer de categorie grea, foarte brutal, semnalat ca torționar în beciurile Ministerului de Interne în 1949. Un portret fizic al lui, ceea ce e destul de rar în literatura concentraționară, dată fiind starea de spirit a victimei în momentul întâlnirii, i-l datorăm lui Remus Radina: „Lat în spate și cu un rânjet permanent pe buze (...) amintea de reptilele din era secundară, cu forța lor gigantică, dar cu creierul subdezvoltat”²⁴; l-a torturat și pe pastorul Richard Wurmbbrand]. Acesta era un șofer, o matahală de peste o sută de kilograme, din Otopeni.

V-ați mai întâlnit cu Brânzaru și dacă da, când?

M-am întâlnit cu el într-o anchetă la Jilava în 1958, ajunsese deja căpitan, ca bătaș nu știu ce grad avea. Am fost așezat în poziția scaun și bătut la tălpi. Această metodă de tortură era una clasică, folosită mai ales în anchetele de la Securitate. Deținutul era așezat în poziția scaun, cu mâinile legate de picioare, printre mâini și picioare i se introducea o bară de fier, deținutul era întors cu capul în jos și tălpile în sus, și bătut cu un fier la tălpi. Atunci am fost torturat până a trebuit să recunosc că am primit un cifru secret, deși nu a fost așa, dar nu am putut rezista. După ce am fost bătut în șir câteva ore, același colonel care mă călcase în picioare a spus: lasă-l, că îl termin eu!. În acel moment am avut senzația că mă vor schilodi, nu că o să mă omoare. Moartea ar fi fost ceva plăcut. Spre dimineață am spus: Am transmis!. M-au dat jos, după o zi și o noapte



Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului în România
Str. Matei Voievod nr. 18, sector 2, București

T: +40 21 252 7556 / +40 21 252 7557

F: +40 21 252 4860

W: www.crimelecomunismului.ro / www.iiccr.ro

E: office@iiccr.ro

m-au adus la anchetă și mi-au cerut să spun ce am transmis, ce am făcut. Am spus că am primit de la Țurcanu niște informații pe niște chiloți, cusute cu ață albă și pe care le-am dat lui Păunescu Ion și Iosif Iosif, cei care îmi vorbiseră despre reeducarea de la Pitești și pe care i-am rugat să îi arunce în curtea ambasadei americane sau a celei engleze. La începutul lui octombrie, după luni de anchetă, am intrat într-un fel de semialienare mintală. În jur de 10-12 octombrie mi-au venit primele versuri din viața mea pe care le adresam mamei mele. În seara zilei de 19 octombrie, ziua mamei mele, l-am auzit pe Brânzaru spunând că are treabă în seara asta, am știut că urma rândul meu și am încercat să mă sinucid. Am spus: iartă-mă mamă, dar nu mai pot rezista!. După această încercare am fost dus la Văcărești. În 1957 am fost dus la Aiud împreună cu Gheorghe Gheorghiu și am stat în aceeași celulă la etajul trei timp de trei luni, după care am fost dus la Zarca, pentru 24 de zile, cu hrană la trei zile, și care reprezenta jumătate de porție. Pentru mine perioada de la Zarca a fost un sejur, nu eram deranjat, gardianul se făcea uneori că nu mă vede...”